

Učiteljski Tovariš

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Pomagajmo si sami. — Nekaj o celibatu učiteljic. — Učiteljski pravnik. — Zmes. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik.

Pomagajmo si sami!

Uvažuje K. Svoboda.

II.

Narodova hvaležnost. — Učitelj predan klerikalizmu in birokratizmu na milost in nemilost.

Kdor bi mislil, da narod uvažuje učiteljevo požrtvovalnost, bi se motil; učitelj, ki bi se zanašal na to, da mu narod poplača delo, bi se bridko varal. Narod na hvaležnost napram svojemu učiteljstvu ni bil nikdar navajen. Narod naš zametuje tisto roko, ki ga hoče dvigniti na boljše stališče, narod naš uvažuje in po božje časti tisto roko, ki ga z jeklenimi prsti drži za tilnik in ga tišči v bedo. Narod naš ima svoje malike in dolgo bo še molil tiste lažisvete zemeljske svetnike. Narod naš ne uvažuje tistih ust, iz katerih mu diha novo življenje nasproti, on rajše časti tista usta, ki mu pijejo sok življenja, ki srebajo kri njegovo in s pomočjo tiste krvi hranijo tisto obnemoglo, trhlo telo, ki je navajeno že stoletja na to hrano. — To je zlovestni in zloglasni fatum, ki se noče umakniti iznad našega naroda, ampak vedno niže sklanja nad njim svoja črna krila: da zametuje svoje prijatelje, svojenajboljše branitelje in se rajši podaja v prostovoljno robstvo k oni svojati, ki služi samo eni, sicer veliki, a danes k svojem koncu nagiblajoči se ideji, ki pa je ravno radi bližnjega konca izkazana in neistinita.

Kakor vsak narod, tako se tudi slovenski narod deli, žal, na več slojev, ki so nekako odurno strogo ločeni drug od drugega. Pa ne misli, tovariš, da je tvoj stan saj v enem sloju uvaževan. Sovraštvo do učiteljstva sega od najboljše slovenske hiše do poslednje slovenske kočice, iz sloja aristokratov do družbe rovtarjev. Ako kdo pripoznava delo učiteljstva, tedaj smemo to smatrati le kot redko izjemo. Navadno so to tisti „zloglasni liberalci“, pa še teh lahko na roki prešteješ.

Ker bi utegnil marsikdo oporekati, češ, „preveč sence, prijatelj“, pogledjmo si učitelja v raznih slojih natančneje. Vzemimo pod mikroskop najprej naša mesta in naše trge. Kakšno ulogo igra mestni učitelj? — V naših malih mestih sta dva kroga: aristokratski in meščanski krog. V prvem sodijo vsi uradniki in duhovniki, katerim se pridružijo vsled želje po „višjem“ tudi najuglednejši meščani. To vse skupaj je potem malomestna aristo-

kracija. — Drugi krog so manj ugledni meščani, obrtniki, ki se zabavajo, ki živijo po svoje. — Učitelj se mora pridružiti prvemu krogu, drugega se pa skrbno varovati; sicer bi ne smel več v prvega. — Navadno aristokrati učitelja ne izvržejo iz svoje družbe, ako ne kaže preveč demokratskega duha, a kažejo mu vendar pri vsaki priliki, da ga v svoji družbi le trpijo. In zato, da ga v družbi trpijo, pa mora učitelj tudi društvo zabavati na vsak način, in če bi moral posoditi v zabavo tudi svojo lastno osebo. On mora skrbeti za petje, za godbo, za gledališče, časih celo za „balončke“. — Verjamem, da bode marsikdo odkimal z glavo in pohlevno rekel: „Oseba vse stori, kakšna oseba, takšen sprejem.“ — Da, oseba! Verujem, rad verujem, da oseba mnogo stori. Če je učitelj mlad, „fest“ fant, ki se društvu žrtvuje, ki ima glasek, ki se ne boji — — dolgov, da, to bi bilo čudo, da bi ga ne imeli radi. Pa tu nima stan ugleda, tu se spoštuje le — oseba. Recimo, da pride v takšno družbo priprost starikav učitelj z dežele; kako ga bodo sprejeli aristokrati? Ne, ne, ni mogoče; radi dela se učitelj ne spoštuje, radi stanu se ne spoštuje, malomestni aristokrati nimajo uvaževanja za naš stan. — Saj poznam sam malomestne razmere do dobra, navedel bi lahko dejstva, slišite tovariši, fakte bi lahko navedel, ki se vežejo na čas in kraj in osebe! — Lažnik nisem! Navzlic oporekanju in protestu zabeležim to-le: v višjih slojih velja uradnik četudi z minimalnimi študijami več, nego vsak učitelj. Nahajajo se tu davkarski uradniki s štirimi latinskimi šolami, poštni uradniki itd. Vsi imajo več stanovskega ugleda nego učitelj z maturo in drugimi izpiti. Družba v mestih in po trgih plačuje učitelja z nehvaležnostjo ravno zato — ker je učitelj slabo plačan, ker ne more preživeti obitelji in zraven še po cele noči na svoje stroške besneti.

Pa tudi nižji sloji ne spoštujejo učitelja. Tam se nahajajo obrtniki, tam ima učitelj marsikaj še poravnati. — No, dovolj! Molčimo tudi o tem! Le še eno stvar, ki sem jo nalašč prihranil za sklep: v mestu se mnogo politikuje in filozofuje in kritikuje. In vse kritikuje učitelje in šolo. Tu je vsak strokovnjak. Učitelj, ti poslušaj pohlevno to vodeno filozofijo. Ne blekni! Ako se postaviš po robu, boš slišal iz „naobraženih“ ust krasne stvari. — Tovariši, še enkrat, verujte mi, poznam malo mesto in povedal bi vam v dokaz lahko marsikaj iz svojega lastnega bridkega izkustva. O, bridko je življenje

učitelja v mestu. — In če kdo poskusi drugo sredstvo, če se družbi umika in ogiblje, tedaj bode zanj toliko bolje, da se umakne poniževanju, pa stanu bode malo koristil. Naš stan ne sme pričakovati, da mu pomorejo ti sloji, da mu podarijo to, kar so mu dolžni — ugled in hvaležnost.

Poglejmo si učitelja na kmetih. — Tu je vendar Cezar na svojem mestu? Tu mora prebivalstvo našemu stanu vendarle pripoznavati uvaževanje. Saj je učitelj „študiran“ mož. — Poznam kraje, kjer se učitelj spoštuje. Celo stan ima svoj ugled, ne samo oseba, pa malo je takšnih krajev. Poznam pa kraje, in ti so absolutno v pretežni večini, kjer se godi učitelju še slabše nego v mestu. Poznam kraje, kjer se naš stan ljuto sovraži.

Pa kako bi moglo bolje biti?! Naj vam samo na uho pošepčam, da Slomšekova beseda več ne velja, da si šola in cerkev že davno niste več sestrici. — Če hočeš biti župnikov stroj, župnikov hlapec, njegova — — igrača, potem gre vse dobro. Kakor hitro pa želiš takole v ljudskem mnenju mestece zase, potem pa si padel v milosti. In sedaj se začinja zoper tebe gonja. Pa še kakšna! Tedaj grmi raz leco tako dolgo, dokler se te ne izogibljejo vsi kakor garjevega psa! — No, pa to je potem kazen božja! Gorje tistim, ki so v pohujšanje!!!

Mnogo, premnogo je krajev na Slovenskem, kjer ljudstvo ne more spoznati koristi šole, še manj pa pritrjuje, da ima učitelj pravico do bistvovanja. Saj je šolmeštr kriv, da učenci sploh v šolo hodijo. Da ni učiteljev, ne bi bilo šole, pa je konec pravde. — Tu še zadostuje nekaj vedoma nejavnih pojmov z lece, kakor „socialdemokrat, vera v nevarnosti, svobodomiselnost itd.“, pa boste videli, kako Cezar pada — —. Etiam tu načelnik krajnega šolskega sveta, etiam tu okrajni šolski svet, pa zakrij obraz in umri, učiteljski ugled, umri, učiteljevo uspešno delovanje.

Ne trdim, da bi bilo povsod tako. In če bi bilo, tedaj bi bilo to za slovensko ljudstvo preostidno, tedaj bi bilo naše ljudstvo podobno kakšnemu afričanskemu narodu, ki se solnči sedaj še vedno v blesku skrajne neomikanosti. Tedaj bito ljudstvo ne imelo pravice do obstanka. — Fakt pa je, da se učiteljski stan le redkokje spoštuje kot stan.

Ne govorite, da slikam prečno. Ne sodite po slučajnih srečnih razmerah, v katerih utegneta živeti! — Upoštevajte vse svoje tovariše in vse slovenske kraje in videli boste, kakšen rezumé dobite. Potem sodite mojo sodbo! — Našli boste približno tole: učitelj se skoro nikjer ne spoštuje zavoljo tega, ker je učitelj, ker je branitelj naroda, ker je narodu edini pravi prijatelj. Spoštujejo in uvažujejo se osebe, ne uvažuje se pa stan. — In sedaj lahko izrečemo svojo sodbo: Narod je nehvaležen, narod dela učiteljskemu stanu, dela slovenskemu učiteljstvu krivico.

Da pa bi imel slovenski učitelj pravico tirjati ugled, to sem dokazal na njegovem delovanju. Slovensko učiteljstvo bi moralo stati v narodovem mnenju v vseh slojih na visoki stopnji. — Katero je že najlepše delo? — Kako govore idealisti?

Naši realisti govoré drugače. Realisti trdijo, da manjka učitelju še mnogo do tega, da bi smel takšen

ugled zahtevati. Popustiti hočem in tem pritrčiti. Kaj pa naj odgovorim na to? — Pripravljen je odgovor že davno. Čakal sem samo na vprašanje. Odgovor pa je ta: Učitelji najpreje ne zahtevamo ugleda, sedaj zahtevamo samo sredstva v dosego ugleda. Vse naše bojevanje se vrti samo okolo sredstev. Saj nismo zaslepljeni in dobro vemo, da je za smoter neobhodno potrebno le sredstvo. Smoter je zrel sad, ki sam pade v naročje. Dajte nam 1. višjo omiko, dovolite nam več let učiteljišča, dovolite nam vstop v tisto svetišče vede, v vseučilišče, odprite nam pot do znanja, po katerem hrepenimo z vso silo. O, verujte, da Izrael ni mogel tako hrepeneti v puščavi, da mu pritolče Mojzes rešilno vodo iz trde skale, kakor hrepeni učiteljstvo, da mu ljudski zastopniki pritrkajo vir duševne vode iz še trše skale, iz naše vlade. — Dajte nam 2. večje pravice in ne kršite jih nam od dne do dne. Dajte nam več prostosti, odvezmite nam spono, ki sklepa naše roke, pa boste videli, kako bomo delali za narod. — Dajte nam 3. — — — primerna gmotna sredstva, da se rešimo bede, da si ugled — kupimo, kakor si ga kupijo drugi stanovi. — Ne moremo si ugleda prigrjolufati, kakor si ga prigrjolufajo drugi stanovi — — na Danskem. Dajte nam sredstva, da moralnim načinom pridemo do ugleda, ker brez moralnosti učiteljstvo ne more bistvovati. — Dovolite nam sredstva, pa smo vse dosegli, kar želimo. Vse drugo pride tako gotovo na vrsto, kakor amen po molitvi.

Ali pa imajo učitelji kaj nade, da se mu te njegove želje vresničijo, izpolnijo? — Ali je mogoče, da doseže učitelj prepotrebni ugled, katerega mu nehvaležni narod neče darovati s tem, da se mu privolijo potrebna sredstva? — Zanimivo vprašanje! Tu leži pravzaprav voz, katerega je treba rešiti, tu je (da malo klasičnosti spravimo v to žalostno-nizko razmotrivanje) „des Pudels Kern“. Da rešimo to vprašanje tako, da ne bode treba več dvomiti o odgovoru, treba je samo, da malo pogledamo, kdo danes v Avstriji vlada.

Na krmilu vidimo tri činitele: klerikalizem, birokratizem in — militarizem kot opora obeh in skrajno sredstvo za nemirne glave. — Tu zdaj nič dalje ne govorim, ker bi se utegnulo „Tovarišu“ prigraditi kaj — časnikega, tega pa nečem, da bi izgubil sled za svojim prijateljem. — Saj vemo vsi: kako dolgo bode moralo učiteljstvo čakati na milost naše vlade, tako dolgo bode čakalo zaman. — Učiteljstvo je napram birokratizmu popolnoma brezbrambno. Učitelju vzamejo kruh kar érez noč. Majhen prestop, malo predolg jezik, malo pretrd hrbet: birokratizem ve, kaj ima storiti. — O, še živijo majhni Metternichi v Avstriji. — Ne, ne, učitelju ni mogoče od take vlade deseči kaj prida, najmanj pa sredstev v svoj razvoj. Kdo bode kačo gojil na prsih, kdo bode za lastno smrt strup pripravil, ako kaže bodočnost tako prelestno vedno novo moč? Kako bi naj birokratizem ščitil učitelje? — — Zato, da se strup ne množi, zato sta klerikalizem in birokratizem smrtna sovražnika prostejšega gibanja.

In naši poslanci? — Očitno priznavam, da hočem, dragi tovariš, streti vse upanje na boljšo bodočnost, ker hočem, da v svojem obupu spoznaš, da se na tujo pomoč ne smeš zanašati. Cortez je tudi zažgal vse ladje, preden je nastopil s peščico ljudmi podjarmljajočo pot proti milijonom. — — Streti hočem vsako nado že v kali,

da se zanašamo samo na eno silo — zato hočem tudi nekaj besed povedati o naši poslednji opori.

Učitelji se trudimo, da narod ostane, da ne uniči rodni sovrag docela našega ljudstva. — To birokratizmu ni všeč. Naši poslanci bi torej bili dolžni podpirati nas same, pa tudi naše delovanje tam, kjer se delajo „zakoni“ à la „vsi narodi so ravnopravni“. In mislite, da naši poslanci res kaj storijo za našo bedo, za našo obrambo, za naš stan? Ali res tako naivno mislite, da klerikalni poslanci v „večini“ kaj storijo za narod? — Kaj še! Ali niste brali v „Narodu“ in v „Domovini“? Ste kaj čuli o tistem „patentovanem subvencioniranem švindlu“? — No, tovariši, zdaj pa smo na čistem, zdaj pa se še zanašajte na pomoč, na poslednjo pomoč, na tiste može, za katere ste se s samozatajevanjem trudili pri volitvah! Za koliko tisočakov se prodaja, gospod urednik, naša narodnost? — Kaj ne: „moj up je šel po vodi!“ Žalostno, škandalozno pa — resnično!! — Torej — „allegro, caro maestro!“

In konec vsega je torej ta podoba? — Ali smo res brez moči, brez podpore, brez pravice do razvoja, do življenja? Predani in prodani na milost in nemilost?

Res, po mojih izvajanjih bi se naj predalo slovensko učiteljstvo brezupu. Brez najmanjše nade, da prihodnost popravi nedostatke sedanosti, ki ovirajo naše delovanje za narod, za narodno vzgojo, omiko in zavest, naj bi tiho nagnili glavo in vlekli svojo pezo skozi življenje kakor slepo kljuse. — Saj ni pomoči!

Tovariši, mili tovariši, ni temu tako! Pomoči dovolj! — Dovolj neopažene in nerabljene sile imamo tam, kjer je niste slutili... Aškerčev mož blizu Ispahana v jarku. O, za nas tudi velja:

Kaj pa . . . Sam si že poskusil vstati
ter iz jarka sam se izkopati? . . .

Tudi mi še nismo na lastno pomoč mislili. A zdaj je čas, da vprašujemo:

„Sam?! . . . Kaj praviš? Meniš, da bi šlo?“

Nisem mislil še dozdat na to!“

O, dovolj je sile v našem stanu! Saj smo še mladi . . . Na dan s tistimi močmi! Izpremenimo, kar se mora izpremeniti! Izpremenimo taktiko, izpremenimo sredstva v našem boju. Proč s starim, skrhanim orožjem!! — O, učiteljstvo mora drugje začeti iskati pomoči, da se začne naš voz gibati. Tedaj bode veljalo zopet o nas:

Glej — in vzpel se, vzdignil se od tal je . . .
In pokoncu že na nogah stal je!

No, o tem pozneje v prihodnjih člankih.

Za danes sem zadovoljen, če vsi tovariši pristanejo na to trditev: Narod ne cení stanu. Učiteljstvu manjkajo za razvoj potrebna sredstva, ono je klerikalizmu in birokratizmu na milost in nemilost predano. Da učiteljstvo svoje stanovske zahteve doseže, ne sme iskati nikjer pomoči, kakor pri samem sebi. Treba je izpremeniti do sedanjo našo taktiko docela!

Nekaj o celibatu učiteljic.

„Česky učitel“ je vrlo redigovan list češkega učiteljskega osrednjega društva. Njegovi članki se odlikujejo po nevstrašeni radikalnosti. V 28. številki je obelodanil dva članka, ki se tičeta naših družic v vzgojnem delu — učiteljic. — Članka se tičeta zlasti celibata. Kakšno stališče naj zavzamemo učitelji, kakšno učiteljice napram tej važni zadevi? — Važni? — Pa opustimo vsako opazko, podajmo članka v pravilnem prevodu. Prvi slove: N r a v n a b o l e h n o s t u č i t e l j i c .

Življenje brez rodbine, brez rodbinskega ozračja, v sredi tujih ljudi, nebrižnih, celo škodaželjnih in trudečih se takšne osamele duše izkoriščati, to je trapno življenje in gotovo nenaravno.

Žena brez rodbine je bil vedno poseben, nenavaden pojav. Stanje takšne žene je bilo vedno neprijetno in zlasti nevarno. Ne da se tajiti, da je ženin spol za njo vedno večja nevarnost nego možev za moža. Že zato, ker nese nasledke vedno žena, a to javno. Ti nasledki jo otežujejo društveno in gospodarsko vedno bolj nego moža. Zato potrebuje žena tem bolj podpore in rodbinske zaslonbe. Zato je za ženo usodnejše in bolestnejše, jo postaviti docela brez rodbine. Spolna nrvnost takšne žene je vedno nevarno napadena. Nad takšne žene si moške navadno prej upajo z nečastnimi napadi, a z njimi tudi postopajo brezobzirnejše, neodgovornejše. Ako so takšne žene gospodarski ali drugače odvisne, tem huje zanje.

Med takšnimi osamelimi ženami zavzemajo učiteljice zlasti važno in eksponovano stališče. Važno, ker so primerno inteligentne, po svojem poklicu do neke mere odločene za vzor in poklicane za nrvno vzgojo mladeži. Eksponovano zato, ker jo opazuje javnost vedno kakor duhovnika, natanko glede na njen celibat, in ker se danes obračajo, ko je rafinovanost v spolnih stvareh po zaraščanju neoženjenih studovanih mož, po občni brambeni dolžnosti in po vplivu gotove vrste literature se bujno razširila, pogledi spolnih zločincev zlasti proti učiteljicam in njih celibatu. Ako učiteljica zgreši, tedaj bije njen padeč bolj v oči kakor pri drugi ženi, a ona laglje zgreši, ker je bolj izpostavljena napadom. Takšne zmote pa mečejo svojo senco na ves stan. Po slabem glasu ene učiteljice trpijo vse druge, ki se itak neuljudno in poševno pogledujejo. — Žal, da med učiteljicami niso slučajni zmote preredki. Skoro je mogoče govoriti o nrvni bolezni učiteljic, četudi moramo priznavati, da le manjši del njih boleha na tej bolezni.

Večino učiteljic nam nujajo sedaj samostanski zavodi. Samostan je silno neprimerna priprava razvijajočih se duš za nesamostansko življenje. Cerkvena vzgoja ni v stanu tvoriti trdnih značajev. Toda niti javni zavodi niso brez mnogih hib. Med samskim učiteljskim osebjem se najdemnogo nrvno nepopolnih značajev. Kako se nekatere osebe vedejo proti učenkam zavoda, to časih ni le vzgojno in učiteljski. Treba več pozornosti na takšne slučaje. Navadno pa si prinašajo učenke iz takšnih zavodov malo vzleta, malo ognja in malo stremljenja po višjem, s čimur bi se ponašale nad navadne, za omožitev hrepeneče in le za omožitev vzgojene device. Med učiteljicami so le redke izjeme z znanstvenimi ali drugimi višjimi

stremljenji. Njih učenje je učenje za kruh. In ako ima človek končno ta kruhek, tedaj hoče imeti nanj tudi malo masla. Tega masla pa manjka mnogim učiteljicam, ker si niso prinesle iz zavoda ljubezni do plemenitejšega, s čimur bi poleg poklica svojo glavo in srce zabavale. Kaj jim torej preostaja? Lov, kakor drugim nestudovanim devam. Kakšno samozavest neti v notranjem ta devica, stopivši na majajočo se valovje življenja? Prav malo, časih nič samozavesti. Poda se v šolo kakorna žrtvovalnioltar, kakor obsojena, iz življenja na polizločena. Čuti na sebi poševne poglede, zasmehovalne poglede, ki jo podcenjajo, ciniške. Družba jo nekako zametuje. Samo neka določena vrsta mož se ji približuje in se napram njej čudno vede. Njih pogled ji razžiga kri, zasledujejo jo tudi v njeno skrivališče. A če pristopi k njej takšen mož, jo nagovori, ji ponudi svoje spremstvo, ima li toliko samozavesti in izkustva, da ga še dovolj hitro spozna in po zaslugi odpodi? Ah, saj je nasprotno hvaležna za vsako uljudno in veselejšo besedo!

In nato ta strašna osamelost doma, po šoli! Ni je družbe zanjo, kjer bi se čutila med svojimi, kjer bi se plemenite strani njenega bistva razvijale in se krepile. Naopak, od povsod ji bije kakor oster, paleč veter v obličje pohotnost mož, ki so si jo izbrali za igračo svojim zahtevam. Učiteljica brez varstva staršev se jim vidi k temu najpripravnejša. V svoji osamelosti laglje podlegajo, v svojem poklicu je dolžna zatajevati in se izogibati raznim neprijetnim nasledkom. Poznam tiste može in njihov mišljenje: „Četudi ni krasotica, za ceno kratkočasje je dobra!“ A ona često ne čuti tega poniževanja, ker ne pozna pravega mišljenja teh ljudi, ne pozna njih zgodbe, a ker je često ločena od družbe, niti ne ve, kaj si družba šepče in glasno razlaga. Saj je to njen kolega, nadučitelj, kaplan, sodni adjunkt, advokaturni koncipijent, spoštovan uradnik in zal človek! In sploh, govori li kateri mož z njo drugače? Ali se vede napram njej drugače? Vsi imajo enako navado, polzke zabave in pri tem enaki smoter. Ako noče izcela osameti, tuli z volki. I druge deve se tako zabavajo.

Tudi če bi učiteljica gorko ljubila svoj stan, vdati se vendar hoče. Prirojeno je, da učiteljica išče enakovrednega soproga, torej v inteligentnih slojih. Toda naši „inteligenti“ imajo o svoji ženi trdno predstavo, v kateri čini bogata dota glavno lastnost. Učiteljica nima dote. Čuti, kako mala, malička je njena nada. Toda dokler je mlada, ne resignuje. Upa, išče. Ne izogiblje se možem. Ne izogiblje se zaupljivosti z njimi. Drugače bi svojega cilja ne dosegla. Pozno, silno pozno spozna, da je zaman iskala, zaman dovoljevala možem, kar bi drugače nemara ne dovolila, da je zaman sanjala, da je njeno srce bilo za podleca, ki jo je samo zlorabil. Med tem pa je preživela nekoliko takšnih razmerij in npravno oslabela. Pada v barje, kamor jo tisočere roke poželjivo vlečejo. Družba ima zato samo krut posmeh in pravi: „Inu, učiteljica!“

Ali bi bilo to tudi tako, ako bi smela učiteljica se omožiti, a bi ne izgubila svojega poklica? Npravna stopnja vsega stanu bi se povišala. To bi bilo tudi šoli in celemu njenemu namenu na korist. Zato končam: **Odstranite celibat in odstranimo njih npravno bedo!**

Vit. K.

Drugi članek je ta-le:

Ni dolgo tega, kar se je v Pragi in okolici pripovedovalo, da pridejo deklice v učiteljska le po protekciji. Nahaja se mnogo slučajev, da so se uboge deklice odgnale, četudi so bile izborno pripravljene. — Zato pa pošiljajo vsako leto klerikalni zasebni zavodi na Češkem do sto dresiranih učiteljic v deželo, ki so bile vzgojene v klerikalnem duhu.

S tem se tudi osvetljuje, zakaj velik del učitelje delo gorečo propagando za klerikalizem, se vdeležujejo klerikalnih shodov, duhovnih vaj in sodelujejo pri raznih rimskih družbah. — Še eno stvar hočem pojasniti. Danes je mnogo čeških zavodov za vzgojo učiteljic, njihov gojenke ne najdejo službe po šolah. Tega morda vsakdo ne veruje, ako pripomnimo, da prihaja iz vseh zavodov vsako leto do 150 učiteljic. Poleg tega še do 30 ekster-nistk. Radi takšnega števila abiturijentk ni mogoče vseh nastaviti na dekliških šolah in so se že letos morale nastaviti nekatere na deških šolah za — 320 gld. na leto, velik del abiturijentk pa je ostal na ramenih staršev brez mest. To bode še huje od leta do leta. — Nasledek teh nezdravih razmer bode, da se poostri boj med učiteljicami in učitelji, kar silno obžalujem, ker bodo učitelji tožili, da jih učiteljice iztlačujejo iz mest na mešanih in deških šolah.

— ta.

Vse to velja za češke šole. In slovenske? — Pa obljubil sem, da ničesar ne pripomnim. Torej — dovolj!

D. P.

Učiteljski pravnik.

Priobčuje „Pedagogičsko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Predsednik krajnega šolskega sveta.

Ako hoče učitelj vselej pravo zadeti in pravično ukrepati, ne zadostuje samo to, da ve, katere so njegove pravice; ampak vedeti mora tudi, katere pravice imajo njegovi nižji in višji. Njegov neposredni predstojnik je predsednik krajnega šolskega sveta. Katere pravice ima ta? Vobče ima takrat, kadar ni seje ali kadar se mudi, da ni časa, sklicati sejo cele korporacije, pravice krajnega šolskega sveta sploh. Saj se tako naravnost glasi § 14. kranjskega zakona o nadzorništvu in § 7. sličnega zakona kranjskega z dne 9. sušca 1879, po katerem slednjem § sme predsednik (ali njegov namestnik) izdati celo 50 gld. za zakonite šolske potrebščine.

Dalje ima predsednik pravico:

- 1.) denar krajnega šol. sveta in vsa vrednostna in druga pisma hraniti;
- 2.) seje sklicevati;
- 3.) pri glasovanju odločevati, ako je enako glasov pri predlogih za in proti;
- 4.) nadučitelju dovoljevati dopust (do 3 dni);
- 5.) pri šolskih zamudah staviti predloge okrajnemu šolskemu svetu, ako se korporacija sama s tem baviti noče;
- 6.) obiskovati šole in biti navzočen pri pouku; (to pravico imajo vsi udje);
- 7.) vtikati v pouk se sicer ne smejo, ali pri sejah smejo sprožiti besedo o vsem, kar so slišali ali videli v šoli graje ali hvalevrednega. Ako se pri seji sklene kaj

nezakonitega ali kaj takega, kar bi šoli škodovalo, opravičen je predsednik take sklepe ustaviti in stvar predložiti v razsodbo okrajnemu šolskemu svetu.

8.) ako je bil že kdo 6 let predsednik, sme novo izvolitev odkloniti.

Krajni šolski nadzornik ima poleg predsednika nekaj več moralne moči kakor navadni udje krajnega šolskega sveta. Ker sme ne samo v šolo k pouku hoditi, ampak celo k domačim učiteljskim konferencijam, je v stanu šolska razmerja temeljitejše proučiti in presojati. Njegov ugled je radi tega tudi večji, ker je užival zaupanje okrajnega šolskega sveta, ki ga je kot takega imenoval. Kakšno mesto zavzema krajni šolski nadzornik v domači učiteljski konferenciji, ali ima pravi glas in sedež v tem učiteljskem zboru ali pa samo posvetovalen glas; v tej točki zakon ni jasen. Mi bi sodili, da mu je zakonodajalec vsled tega, ker je ud višje inštanca, nakloniti hotel odločujoč glas v omenjeni konferenciji, toda inštrukcija za krajne šolske svete, izdana od kranjskega deželne šolskega sveta, mu je dala samo posvetovalen glas, kar z ozirom na stvarne razmere bolj odgovarja.

(Dalje).

Zmes.

X.

V velikonočnih počitnicah sem se ozrl v svojo najmlajšo preteklost, da bi se dosedanjih grehov spomnil in pokoril, ker imam po Kantu trden namen, svojega notranjega človeka spopolniti. Spomnil sem se, da sem s slastjo čital Sl. Naroda „Kutnogorske epistole“, ki žal niso izišle v posebni knjižici kakor „Izgnubljeni Bog“, katerim je kanonik Lampe v svojih cerkvenih govorih obesil protivago; čital sem „Zvonov“ članek „Giordano Bruno“, kako so pred 300 leti v Rimu oprazili enega največjih mislecev in filozofov, radi česar sem prepričan, da bi Zmrzlikarjev Tone pustil še danes speči vse liberalne slovenske učitelje, ako bi imeli še dandanes take neumne običaje. Ni čuda, da je omenjeni spis tako spekel Lampeta, da sta se v njem oba njegova doktorata: bogoslovni in modroslovni oglasila v 6. števil. „Dom in Sveta“. Basta!

Lep praznik je Velika noč, saj se je priroda vzbudila iz dolgega mrtvila, vesela pomlad je zmagala mrzlo zimo, kakor hrabri Buri najbrž premagajo sebične in kramarske Angleže, samo dvomljivo je, če tudi naši klerikalci, ki so odprli vse zatvornice, premagajo liberalno slovensko učiteljstvo, če se tudi nad „Učiteljskim Tovarišem“ izreče „anathema“, kakor je oznanil „Slov. List“. O horribile dictu! „Was kann bei einem Kampfe der verschiedenen Herden übereinander anderes herauskommen, dass die grösste Herde die kleineren besiegt — und die grösste Herde ist natürlich die Vereinigung der Allerdümmsten und der Allergemeinsten“.

Velika gonja se je začela proti nadučitelju Rusu na Bledu radi njegove liberalnosti, kateremu želim srečno zmago za pravično stvar. Nekod pa se je klerikalcem pridružil „lisičji mož“, kateri je svoje dni učil tako-le: „Ako se ti duhovnik na suktnjo vsede, ne reci mu, da naj vstane, temuč vzemi nož in odreži suktnjo in beži!“ Temu kremenitemu značaju želim: „Das schnellste Mittel, populär zu werden, ist: sich zu blamieren“.

Veseli me, da dobi slovensko učiteljstvo tako lepe pirhe. Na Goriškem so osnovali deželno učiteljsko društvo, ki je bilo zares zelo potrebno. Sedaj mislim, da bode vse učiteljstvo v vseh vprašanih ednotno postopalo in ne bomo doživeli več žalostnih pojavov, kakor pri zadnji deželnozborski volitvi, da je bilo učiteljstvo razcepljeno na tri politične stranke, katerih vsaka je volila svojega kandidata. Vprašam samo, kdaj so se klerikalci odkritosrčno in izdatno potegovali za izboljšanje učiteljskih plač? Le pogledajte v dežele, kjer kraljujejo duhovniki, kako skopo režejo učiteljem borni kruhek, zasoljen z brez-pogojno odvisnostjo. In ako se kdaj na videz potegnejo (kakor je bilo na Kranjskem) za to, store le takrat, ko je poboljšanje plač tudi brez njih že osigurano, da se časih lahko dobriko ali širokoustijo. Klerikalci se brigajo za nas in šolo samo toliko, da bi nas dobili pod komando, vse drugo jim je — „eitel Geflunker!“

V Mariboru so 17. t. m. zborovali načelniki in odborniki spodnještajerskih slovenskih učiteljskih društev, da se tesneje organizirajo v prid „Zaveze“ in sploh štajerskega učiteljstva. Isti dan se je vršila tudi od „Lehrerbunda“ sklicana „Obmännerkonferenz“. Tudi ta korak je velike važnosti, in pričakujemo, da se je s tem storil v naši organizaciji velik korak naprej. In prav je tako! Imejmo jasen program in jasno taktiko in — zmaga bo naša!

Na Dunaju je bila deputacija pri naučnem ministrstvu radi regulacije učiteljskih plač. Eksclenca minister so sicer izpredvideli nujno potrebo regulacije naših plač, ali finančna eksclenca raje dovolijo potrebnih 40 milijonov kron za nove gumbe vojakom in pikelhavbe žandarjem. Brrr! Pa bodi miren Balkan z Milanom povrh!

Na mariborskem učiteljskem zboru je zbolel vadniški učitelj. Pripravnik ga je supliral 6 tednov in dobil od naučnega ministrstva 50 K nagrade, to pride na dan 1 K 25 h plačila, četudi si vsak navadni težak več zasluži. Tedaj „los vom Lehrfach!“

Štajerski deželni poslanci so napravili „stricke“. V političnem oziru imajo gotovo prav. Le dotični oklic na volilce, kamor sploh ne gredo radi, meni nič kaj ne ugaja. Zadnja rabuka Nemcev proti imenovanju slov. deželne šolskega nadzornika niti omenjena ni, kaj šele preziranje slovenskega učiteljstva pri regulaciji plač. Taka površnost kaže v električni razsvetljavi, da med osmimi deželnimi poslanci ni nobenega ljudskega učitelja, pač pa dva duhovnika, ki se lansko leto niti shoda slovenskega učiteljstva v Celju nista vdeležila. Pri Filipih se vidimo! In naj še naši državni poslanci s kolarji spustijo en legijon papirnatih interpelacij, saj pravijo vladni organi: „Ta je naš! Škof je naš, in vsled tega tudi ta. Mi vsi skupno vladamo Avstrijo!“ Basta!

Ker Slovenci nimamo humorističnega lista v pravem pomenu besede, berem časih tudi „Slov. List“. Od srca sem se smejal konfuznemu članku „Kartel med našimi modernimi ‚literati‘“, kjer Zmrzlikarjev Tone razliva svoj klerikalni žolč nad tovarišem E. Ganglom, pišoč: „Mož je prišel do spoznanja, da res ne more producirati več ničesar, kar bi ne bilo otročje; otroci se na vse zadnje še zabavajo z njegovimi deli“. Resnično, resnično pa vam povem, da je za otroke mnogo težje pisati, kakor za klerikalne (bivše liberalne) glave, ki mislijo, da imajo vso znanost in umetnost v najemu.

Potemtakem se nič ni čuditi, če tako človeče iztrga stavke iz „Učit. Tovariša“ in napravi „quodlibet“ po

Mahničevem receptu, „Kannst du nicht auslegen, so kannst etwas hinterlegen“ in — „hinavščina“ je „razkrinkana“. O „lumparijah“ govori le tak človek, kdor je bil svoje dni nabrušen nož na dve strani ali ki je imel „Janusgesicht“, da se je klerikalno jokal in liberalno smejal. Le tako naprej! Če ne bo rdečih nogavic; mogoče pa škofovska palica. — Slovenski učitelji s svojim „Tovarišem“ pa ostanemo kakor smo, če nas tudi obsodite v — vice, ali v pekel.

Rešetar.

Dopisi.

Kranjsko.

Iz logaškega okraja. V 6. številu let. „Kmetovalca“ je čitati v „Listnici uredništva“ sledeče: „Za porabo šolskih prostorov v svrhu društvenih shodov itd. je vsekakor potrebno dovoljenje, bodisi od učitelja-voditelja ali od predsednika krajnega šolskega sveta. Šola vendar ni občinski pašnik.“

Da šola ne sme postati „občinski pašnik“, tega mnenja je bilo tudi „Društvo učiteljev in šol. prijateljev okraja logaškega“ ter je v ta namen vložilo prošnjo na c. kr. dež. šol. svet, da naj ta izda posebni ukaz, v katerem se prepoveduje uporabljati šolo za vsako drugo zadevo, kakor le za pouk in za zborovanje okraj. učit. društev.

Z ozirom na to prošnjo je dobilo predsedništvo „Društva učiteljev in šol. prijateljev okraja logaškega“ sledeči odlok: „Der k. k. Landeschulrath hat mit dem Erlasse vom 11. März l. J., Z. 297 eröffnet, dass im Hinblick auf die Bestimmung im zweiten Absatze des § 29 der Schul- und Unterrichtsordnung vom 20. August 1870, R. G. Bl. Nr. 105 die Erlassung eines besonderen Verbotes, betreffend die Benützung von Schulräumen für einen ihrer Bestimmung zuwiderlaufenden Zweck nicht nothwendig und vorkommenden Falles es Sache der Schulleitung ist, auf die Befolgung dieser Bestimmung zu sehen und eventuell Fall für Fall Abhilfe beim k. k. Bezirksschulrath zu suchen.“

Na podlagi ravnokar izdanega ukaza c. kr. dež. šol. sveta je torej edino le šolski voditelj merodajen, dovoljevati uporabo šol. prostorov za druge namene kakor pouk, nikake pravice pa nima kraj. šol. sveta predsednik. Na ta odgovor c. kr. dež. šol. sveta opozarjamo vse šol. voditelje ter jim kličemo: Šola naj ne bo občinski pašnik!

—g—

Postojna. Letošnja okrajna učiteljska konferencija za postojnski šolski okraj se bo vršila dne 9. vel. travna t. l. na Razdrtem. — Poleg običajnih točk pride kot glavno poročilo te konference referat g. šolskega vodje L. Fettich-Frankheima „Pozvetovanje o ednotnem postopanju pri statistični sestavi ljudskih šol v letu 1900“. (Odlok gosp. ministra za uk in bogočastje z dne 23. prosinca 1900, št. 19.226 ex 1899.)

Štajersko.

Naši poslanci. Iz raznih krajev prihajajo na adreso štajerskih slovenskih deželnih poslancev odobravanja, ker so pričeli tirati zopet tisto politiko, ki jo sami radi nazivljejo abstinenčno. Na tak način delati, ni potrebno redkih duševnih sil. Če je višek poslanske zbornice v

abstinenca, tedaj postane mandatar lahko vsakdo, ki iz deželne zbornice po večkratnem od- in prikimovanju zopet nepoškodovan domov pride. Koliko pa takšno postopanje koristi, kaže nam Primorska, kaže nam Češka. Poslanske manjšine omenjenih dežel si niso, dokazivši z izostajanjem svojo skrajno neplodnost, zagotovile nikakšnih koncesij, vrhutega pa učiteljstvu neizmerno škodovali. Navzlic odsotnosti slovenskih glasov lahko nemška večina štajerskih poslancev peticijo „Lehrerbunda“ ugodno reši; kumovali pa temu slovenski poslanci ne bodo, vsled česar so zopet prikrajšani za eno priliko, pokazati učiteljstvu svojo naklonjenost. Vivat sequens!

Goriško.

S Tolminskega. († Josip Ivančič). — Dne 30. sušca t. l. smo pokopali na Kamnem dragega tovariša Jos. Ivančiča. Služboval je na Kamnem 16 let, bil mirnega in tihega značaja ter si s tem pridobil spoštovanje tovarišev, občinarjev in predstojnikov.

Pogreba se je vdeležila cela občina s šol. mladino ter mnogo učiteljev in učiteljic s šol. nadzornikom na čelu. Pogreb je bil jako slovesen in ginljiv. Tovariši so mu zapeli dve pesmi žalostinki. Učiteljsko društvo pa mu je položilo na rakev krasen venec z napisom „Učiteljsko društvo svojemu članu“. Tudi gč. Jug je položila na rakev lep venec. Ob tej priložnosti moramo pohvalno pripomniti požrtvovalnost g. Muznika, učitelja na Vrsnem, ki je tovarišu cele noči na strani stal ter ob smrti vdovo in otročiče tolažil in pomagal.

Ranjki je bil šele 36 let star. Umrl je na pljučnici. Že preteklo leto ga je ta mučna bolezen napadla in od takrat ni bil več prav zdrav. Ranjki je zapustil vdovo in petero majhnih otročičev.

Imel je 570 gld. plače, kojo se zamore za podlago vzeti v odmerjanju pokojnine za ubogo vdovo in odgojnino za petero otročičev. Poglejmo, kaj pravijo dotični paragrafi; evo jih, gg. poslanci:

Paragraf 69.) „Vdovi gre penzija, ki znaša tretji del zadnje letne plače, katero je umrl vžival in katera se mu sme všteti“. Uboga vdova dobi torej po umrlem možu, ki je 18 let v javni službi zvesto in požrtvovalno poučeval, celih 190 gld. penzije! Gg. poslanci, ali Vas sram in ruščica ne oblije!?

Paragraf 72.) „Za vsakega otroka rajnkega moža, katerega ima rediti vdova, katera ima pravico do penzije, gre jej odgojni pripomoček, ki se ima odločiti tako, da njena penzija z vsemi odgojnimi pripomočki vred ne presega polovice zadnje letne plače, katero je umrl mož in oče dobival in katera se sme všteti.“

Petero otrok dobi torej na leto odgojnine celih 95 gld. To je škandal na sramoto deželi in državi!

Vsega skupaj, penzije in odgojnine, dobi uboga vdova 285 gld. To ni zadosti 6 osebam niti za stanovanje, obleko in obutev v današnjih časih velike draginje. S čim pa naj še 6 oseb živi? Naj jedo kamenje ali naj gre sedaj uboga, zapuščena vdova s petero otročiči od hiše do hiše beračit. Prizadeti krogi, ali se ne sramujete takih v nebo vpijočih razmer?! Prav je imel Ivan Ivančič, brat umrlega, učitelj v Kredu, ki je vzkliknil pri zborovanju učit. društva l. 1898.: „Da bi imel učitelj saj toliko plače, da bi zamogel brez mučnih skrbi za svoje drage zapuščene vsaj umreti.“

Dragi Ivan! Ali si slutil, da bode taka mučna skrb tvojege blagega brata in njegove zapuščene sirote zadela?

Tistemu, ki ima še kaj srca, zadostuje teh par vrstic, podkrepljenih z neovrgljivimi paragrafi pri odprtem grobu rajnega tovariša!

Društveni vestnik.

Kranjsko.

„Ljubljansko učiteljsko društvo“ bo zborovalo v soboto dne 21. malega travna t. l. ob 8. uri zvečer v „Narodnem domu“ po nastopnem vzporedu:

- 1.) Nagovor predsednikov in naznanila.
 - 2.) Higijena doma in v šoli — predava g. dr. V. Gregorič.
 - 3.) Petje:
 - a) Brahms: Zvesta ljubezen, poje gdč. F. Bilina;
 - b) Gastaloon: Musika proibita, poje gdč. F. Bilina;
 - c) Mendelsohn: Pozdrav, pojeta gdč. F. Bilina in E. Grebenc;
 - č) Foerster: Golobica, poje gdč. M. Moos;
 - d) Volarič: Gorska rožica, pojeta gdč. F. Bilina in M. Moos.
 - e) Foerster: Mlad junak, poje gdč. E. Grebenc;
 - f) Schumann: Grenadirja, poje g. R. Vrabl;
 - g) Nedved: Pred durmi, poje g. R. Vrabl.
- Gostje dobro došli!
K mnogobrojni vdeležbi uljudno vabi odbor.

Štajersko.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo je imelo svoje redno zborovanje 5. mal. travna. G. predsednik Sabati pozdravi pičlo število prisotnih udov ter naznani, da radi odsotnosti mnogih udov odpade točka „Petje“; iz istega vzroka se opustita tudi točki „Času primerno podavanje“ in „Metamorfoza šolstva“. G. Sabati se izvoli, da nabira gradivo, ki govori za odpravo kraj. šol. nadzornikov, za odpravo pravice kraj. šol. sveta, sestavljati ternopredloge in za določeno omejitev v uradovanju šol. vodstva in kraj. šol. sveta. Voitsberškemu učit. društvu se odgovori v smislu dopisa. Tudi v Lehrerbundovo prošnjo za odstranitev določbe, da se podučiteljem računi le tretjina službenih let za priznavanje petletnih doklad in da se sistem o priznavanju petletnih doklad sploh predružači, se društvo popolnoma strinja. Poslancu Lenkotu se izreče za njegovo besedičenje, da slov. učiteljstvo ne zasluži povišanja plač, ker ni tako izobraženo kakor liberalno, radikalno nemško učiteljstvo, ogorčenje in obžalovanje. G. Lenko, morebiti se nam pa plačuje le naše delo v šoli, in v tem ni slov. učitelj najzadnje, ako pomislimo, da ima povrh drugih dolžnosti z nemškimi tovariši še to presveto dolžnost, vbijati slovenski mladini blaženo nemščino! „Učiteljski Tovariš“ se obdrži kot društveni list. Vsi društveniki se vabijo na zborovanje v Maribor dne 17. mal. travna! Tretji odbornik ni gdč. Negovetič, kakor se je zadnjič pomotoma poročalo, ampak g. Oskar Žolnir. Društvo ima od leta 1899. 1654 K prebitka. Prihodnje zborovanje bo v Gornji Polskavi.

Konjiško učiteljsko društvo bo zborovalo v četrtek, dne 3. vel. travna t. l. ob 9. uri dopoldne v šoli v Tepanjah po nastopnem vzporedu:

- I. Točno ob devetih hospitacija v II. r.
 - II. Zborovanje v šolski pisarni:
 - 1.) Predsedstvena naznanila.
 - 2.) Verifikacija zapisnika.
 - 3.) Volitev načelnika.
 - 4.) Nadaljevanje o razgovoru: Kaj ovira napredek šolstva v našem okraju?
 - 5.) Iz vprašalne škrinjice.
 - 6.) Predlogi in nasveti.
- Na polnoštevilno vdeležbo vabi s tovariškim pozdravom
Jurko,
podpredsednik.

Maribor. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico zboruje 3. vel. travna točno ob 10. uri v leitersberški

šoli. Razen običajnih točk je na dnevnem redu podavanje gosp. M. Lichtenwallnerja. Tovariši in tovarišice, pridite polnoštevilno, da pokažemo edinost in solidarnost in da uspeva organizacija našega stanu.
Odbor.

Istra.

Kotar Volosko. Dne 10. t. mj. obdržavala se u Opatiji VIII. red. glavna skupština „Učitelj. društva kot. Volosko“. Ista bila urečena na dan 29. marča, nu pošto se službena učiteljska konferenca prenesla od dana 28. marča na 9. aprila, da se omoguči prisustvovati skupštini svim članovom prenesla se na rečeni dan.

Pak mislite li, da su se svi pozivu odzvali? Baš oni radi kojih bila sazvata istodobno sa službenom brilirali svojom odsutnošću. Tako valja! Drugo ne velimo, jer bi morali mnogo toga reći.

Pošto na urečeni sat nisu jošte bili okolni članovi stigli, a odaljeniji (iz gornjeg kotara Podgrad) koji su u Opatiji prenoćili otišli istog dana u jutro u 6 sata željeznicom kući. otvorenje skupštine po predsjedniku gosp. Božu Dubroviću-u uzsljedilo je takar oko 11. sata. Pozdravi prisutne članove sa dobrodošlicom i zahvali im se u imenu odbora; veleučenoga gosp. prof. Vjekoslava Spinčić-a, i c. k. kotar. škol. nadzornika poglavitog gosp. Frana Uršić-a. Sjetiv se pokojnika — naglasio pedesetgodišnjicu vladanja Njeg. Veličanstva — izraziv veselje i radost nad otvorenjem hrvatske gimnazije u Pazinu, te previšnjem odlikovanju gosp. Ivana Bunca — a ujedno istoga imenovanjem c. k. kotar. školskim nadzornikom u Pazinu. Spomenuo školski zakon potvrđen po Njeg. Velič., kojeg se 30 godišnjica slavila 14. maja 1899. pozove učitelje, da svaki u svojoj školi pripazi na nadareniju djecu i pripraviju za ustup u gimnaziju pazinsku. Zaključna mu rieč bila:

„Bit će dobro, mičimo se samo, veli poznati pjesnik i književnik. Pa, ako se je ikojemu stališu treba micati, to jamačno mora se učiteljski. I miče se širom ciele Avstrije, a to nam svjedoče mnogobrojni sostanci, koje vam neću spominjati. Na svih se tih sastancih odkrivale težke rane, živo i ozbiljno se razpravljala pitanja o uredjenju plaća. Materialno bo stanje naše nije niti iz daleka onakovo, kakovo bi trebalo da bude prema uzvišenoj zadaći i prema silnim zahtjevima, što ih na nas stavlja narod, država, občina i roditelji.

Neda se tajiti, da je današnji dan borba za život u obće težka in žestoka za svakog pojedinog čovjeka, ali gorka je istina, da je ta borba najteža i najgorča za pučke učitelje. Učitelji su svuda slabo plaćeni. A nismo li mi najvažniji čimbenik ljudskog društva? Nije li učitelj baš onaj umjetnik, koji svima ulieva u dušu i u srce prve početke odgoja i izobraženja? A možemo li praznim želudcem, tužnim srcem i zabrinutim duhom našim svetim dužnostim udovoljiti? Na to će pitanje svatko sebi sam ponajbolje odgovoriti. Sunce 19. vieka sjeda i skoro će sjest. Zora 20. vieka rudi — pa Bože daj zarudila i nama. Bilo naše pitanje plaća čim skorije kraju privedeno. Bože daj, da bismo na brzo mogli uzkliknuti Alleluja!“

Prije nego li se prešlo na drugu točku dnevnog reda, gosp. predsjednik predloži da se brzojavnim putem čestita i pozdravi bivšeg člana gosp. Ivana Bunca, a sada c. k. kotar. škol. nadzornika u Pazinu, a gosp. Jurju Biankinu, zastupniku naroda u Zadru, takodjer brzojavnim putem izrazi zahvalu na zagovoru u sjednici carevinskog vieća u Beču.

Gosp. Vjekoslav Spinčić zahvali se na pozdravu, iztaknuo kako ga ne samo dužnost no štovanje i ljubav do učiteljskoga stališa dovela medju nje. Uredjenje plaće, koja se sada ne može prisposobiti — mjeriti ni sa plaćom c. k. sluga, doći će na dnevni red, pa obećaje zagovarati interese učiteljstva u saboru, ako mu čast naroda bude dopustila, da prisustvuje zasjedanju pokrajinskog sabora.

Zatim se prešlo na drugu točku dnevnog reda: čitanje zapisnika glavne skupštine i odborskih sjednica, što ono bijaše pohvalno uzeto do znanja.

Blagajnik gosp. Julij Miran izviestio o stanju blagajne. Računi bi pronadjeni u redu i potvrđeni.

Preko pravila za ustrojenje pokrajinskoga učiteljskoga društva prešlo se takorekni na dnevni red, jer se odlučilo, da se je pošalje ad cirkulandum na pregled. Pa i pravo je. Snovati društva nema smisla, a za nje ne marati, ne dolaziti na skupštine, ne plaćati članarine.

Pošto se još čitalo izvješće o Zavezinoj skupštini u Gorici po gosp. Iskri, izabralo delegate za buduću skupštinu, i to: gosp. Nika Pajalića i gdjecu Mariju Hardinger, a zamjenicima gosp. Vinka Puharića i gjicu. Mariju Hinkela, došli su na red možebitni predlozi.

Gosp. Fran Rubeša predloži, da se gosp. Ivanu Markaroviću izrazi zahvala na zastupanju učiteljstva u kotarskom školskom vieću. Buduć je svakomu dobro poznato, da se nije obazirao ni na lievo ni na desno, kad je bilo treba stati na obranu ili zagovarati bilo kojega učitelja ili u obće koju dobru stvar u interesu škole, primilo se predlog velikim oduševljenjem, uz dodatak, da mu odbor to i pismeno izrazi.

Gosp. V. Car čitao dopise iz Istre u „Učiteljskem Tovarišu“ izašle u 2., 4., 6., 8. in 9. broju.

Naložilo se predsjedništvu, da dađe do znanja: 1.) Uredništvu lista „Učiteljski Tovariš“. 2.) Predsjedništvu „Zaveze“. 3.) Učiteljskim društvom u Istri. 4.) Listovom „Naša Sloga“ i „Edinost“, da se jednodušno odsudjuje pisanje; da se žali što se nije tiskalo niti osornulo na dopise; da se umoli „Učiteljski Tovariš“, da odustane od slična pisanja.*)

Još bi postavljeno pitanje: Kako je to toga došlo, da je gosp. pop Nikola Butković, ravnatelj škole u Kastvu o sastanku pokrajinskog učiteljstva u Pulju dne 26. febrara izvješćivao prvi dan, naime kod službene konference? Na to pitanje odbor nije mogao dati odgovora, jer odboru nije dotični ništa javio.

U novi upravni odbor bi izabran jednoglasno stari odbor, naime: 1.) g. Božo Dubrović, predsjednik; 2.) g. Fran Rubeša, podpredsjednik; 3.) gjica. Marija Haidinger, tajnica; 4.) g. Julij Miran, blagajnik; 5.) g. Ante Iskra, zborovodja.

Svršavam željom, da bi već jednom umekšala kamaena srca i naš ih vapaj dirnuo, a Ti „Učiteljski Tovarišu“, da Bog dao, da bi čim skorije mogao učiteljstvu Istre doviknuti, ne prirepine i natražnjaci, jer to za stalno nismo, no: Alleluja! Žalostni dan minu, a radostni dan sinu! Uredjene su plaće, vaše na temelju duha i slova zakona § 55.

Književnost in umetnost.

A. Aškere: Izmajlov. — Red sv. Jurja. — Tujka. V Ljubljani leta 1900. Natisnila in založila Kleinmayr in Bamberg. Na finem papirju in v elegantni obliki je izšlo na 113 straneh troje Anton Aškerčevih dram. „Izmajlov“, drama v štirih dejanjih. — Enodejanka „Red sv. Jurja“ je satira na lovce redov ter obsega skoraj same izvrstne originalne tipe. — Enodejanka „Tujka“ je pravzaprav v dramatski obliki pisana noveleta, ki ima sicer en sam, pa pretresljiv in poetično krasen prizor. Elegantno broširan zvezek stane 2 kroni, s pošto 10 vin. več. To najnovejše Aškerčevo delo v prozi prav toplo priporočamo.

*) To izjavo vzamemo na znanje, a smo vendar mnenja, da mednarodni klerikalizem tudi Istri ne bo prizanesel in se bo prav tako razširil, kakor se je na Kranjskem, Štajarskem in Goriškem. Torej le pozor in ne bodite preveč zaupljivi!

Uredn.

Vestnik.

Učiteljski konvikt v Ljubljani. G. Andrej Žumer, c. kr. okr. šolski nadzornik v Kranju, 8 K; gosp. Jos. Štupca, učitelj v Dražgošah, prvo peterokrono; gđč. Ana Klinar, učiteljica na Jesenicah na Gorenjskem, 16 K; gđč. Marija Azman, učiteljica v Mirni peči, 6 K; gđč. Josipina Črnagoj iz Ljubljane 1 K.

XII. glavna skupščina „Zaveze“ bo letos dne 8. in 9. vel. srpana v Mariboru.

Metelkove ustanove (6) in ustanove vrtnarskega društva (3) so razpisane do 31. vel. travna.

Izpitni učne usposobljenosti se prično v Mariboru dne 7. vel. travna ob 8. uri zjutraj. Prošnje do 30. t. m.

O redni seji mestnega šolskega sveta, ki se je vršila dne 20. sušča t. l., smo prejeli sledeče poročilo.

Predsednik otvori sejo in se pohvalno spominja dosedanjega poročevalca mestnega šolskega sveta, g. predsedstvenega tajnika E. Laha. Sklene se, da se mu za njegov dolgoletni trud izreče pismena zahvala.

Potem se je obravnavala neka pritožba do c. kr. deželnega šolskega sveta v zadevi razpravnega jezika pri sejah mestnega šolskega sveta. Sklenilo se je, da mestni šolski svet c. kr. deželnemu šolskemu svetu primerno označi svoje pravice in svoje stališče napram tej pritožbi. Zadeva dvojezičnih napisov na mestnih nemških ljudskih šolah se odstopa mestnemu magistratu, da preskrbi kredit za stroške. Reši se prošnja nekega pomožnega učitelja, da bi smel pred postavnim rokom delati izpit o učni usposobljenosti ter podeli dvema učiteljicama tretja, enemu učitelju pa četrta službena starostna doklada. Glede na hospitacije se je vsled deželnega šolskega sveta razpisa moral v nekaterih točkah preurediti pravilnik in se bo vnovič predložil deželnemu šolskemu svetu. Dalje je bil sprejet predlog, da se vsled velike množine učenk deželnemu šolskemu svetu priporoči razširjenje mestne deklishe nemške šestrazrednice v osemrazrednico. Reši se pritožba zoper neko učno osebo. Nekega učitelja, ki prosi denarne podpore, se je toplo priporočilo deželnemu šolskemu svetu. Dvema učenema in štirim učenkam se je odobril odpis ukovine; ena v Šiški bivajoča učenka pa je bila sprejeta v mestno šestrazrednico. Končno je mestni šolski svet sklenil, opozoriti šolska vodstva, da se v Ljubljani službojoče že izprašane radovoljke, oziroma pomožne učiteljice pozovejo, naj se bolj zanimajo za izpraznjena mesta na deželi, kakor se je to godilo dosedaj.

Razglas. Z dnem 1. vel. travna tekočega leta otvori se II. mestni otroški vrt v pritličnih prostorih hiše št. 21 v Cerkvenih ulicah (bivši topničarski vojašnici). Starši, ki žele poslati svojo deco v ta otroški vrt, se opozarjajo, da se vpisovanja vrše v petek dne 27., v soboto dne 28. in v ponedeljek dne 30. mal. travna t. l. in sicer v šolskih prostorih otroškega vrta od desetih do dvanajstih dopoldne.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 13. mal. travna 1900.

Goriški deželni zbor je sprejel zakonski načrt o zvišanju plač učiteljem. Goriško učiteljstvo se vsled tega razvrsti v tri razrede. Prvi razred s 1400 kron, drugi razred s 1200 kron, tretji razred s 1000 kron letne plače. Stalno nameščeni učitelji in podučitelji, ki so od dne do dne, ko obvelja ta zakon, pet let z dobrim uspehom učiteljevali, dobijo 10% poviška svoje plače od petih do petih let, dokler ne dosežejo šeste petletnice. Predlog so podpisali vsi poslanci.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četr leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/3 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jožef Pance. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tiska Milčeva tiskarnica v Ljubljani.